

database "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> [in Ukrainian]

15. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" vid 05.09.2017 № 2145-VIII // Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine "On Education" [Legal database "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [in Ukrainian]

16. Kornilova, O. M., Ohorodnik, Yu. O. (2016). Teoretyko-metodolohichni osnovy vyznachennia yakosti osvity vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy. Ekonomika ta derzhava [Theoretical and methodological foundations for determining the quality of education in Ukrainian higher education institutions. Ekonomika ta derzhava]. Kyiv. № 12. S. 82–85. [in Ukrainian]

17. Lukianova, L. (2009). Tekhnolohii orhanizatsii proektnoi diialnosti. Imidzh suchasnoho pedahoha [Technology for organizing project-based activity]. № 10. S. 16–21. [in Ukrainian]

18. Lukina, T. O. (2021). Yakist osvity. Entsyklopediia osvity / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy [Quality of education., Encyclopedia of Education]; [hol. red. V. H. Kremen]: 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kyiv: Yurinkom Inter. S. 1120–1121. [in Ukrainian]

19. Liashenko, R. O., Babenko, T. V. (2024). Proiektna diialnist yak zasib sotsializatsii osobystosti v protsesi profesiinoi pidhotovky [Project-based activity as a means of personality socialization in the process of professional training]. Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences. Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky. Kropyvnytskyi: Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka. Vyp. 214. S. 244–249. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-244-249> [in Ukrainian]

20. Ostroverkhova, N. (2005). Otsinka yakosti osvity. Osvita i upravlinnia [Assessment of education quality. Osvita i upravlinnia]. T. 8. № 1. S. 109–113. [in Ukrainian]

21. Petrova, I. V. (2007). Proektuvannia v sotsialno-kulturnii sferi [Designing in the socio-cultural sphere]: Navchalnyi posibnyk. K.: Vyd-vo KNUKiM. 372 s. [in Ukrainian]

22. Sikorskyi, P. (2016). Zovnishni chynnyky i yikh vplyv na yakist vyshchoi osvity [External factors and their impact on the quality of higher education]. Vyshcha osvita Ukrainy. Kyiv. № 4. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛЯШЕНКО Ростислав – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: питання самоактуалізації та самореалізації особистості, феномени «само», професійна підготовка майбутніх фахівців та професіоналів.

БАБЕНКО Тетяна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: соціально-професійне становлення педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LIASHENKO Rostyslav – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: issues of self-actualization and self-realization of personality, phenomena of "self", professional training of future specialists.

BABENKO Tetiana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: socio-professional development of pedagogue.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2025 р.

УДК 37.011: (477)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-356-360

ГАНЗЕНКО Олександр –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9533-3443>

e-mail: ganz.aleksandr@gmail.com

ІСТОРІЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Науково-педагогічне знання про сім'ю як своєрідний виховний інститут формувалось поступово. Спираючись на багатий досвід народної педагогіки, філософсько-педагогічна думка з давніх часів накопичувала ідеї родинного виховання, аналізувала роль батьків й інших родичів у цьому процесі.

У статті узагальнено теоретичні основи сімейного виховання у науковій спадщині відомих педагогів.

Історичне підґрунтя педагогіки сімейного виховання складають праці видатних філософів, педагогів, минулого серед яких: Я. Коменський, Дж. Локк, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін. Основою їх концепції виховання дітей у сім'ї є принципи природовідповідності, народності, гуманізму у вихованні.

Аналіз педагогічних поглядів зарубіжних та вітчизняних педагогів доводить, що для повного та гармонійного розвитку особистості дитини необхідно зростати в здоровому сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові. Ефективність сімейного виховання залежить від здатності батьків уникати помилкових впливів на дітей. Провідними умовами ефективного виховання в ідеальній моделі сім'ї є моральний клімат сім'ї, батьківський авторитет, стиль спілкування батьків і дітей, послідовності й єдності батьків у вимогах, дотримання режиму дня дитини, забезпечення необхідних умов проживання, організації харчування, відпочинку.

Проведений аналіз у вказаному напрямі передбачає використання виховної системи в сучасному навчально-виховному просторі. Вивчення педагогічних поглядів відомих педагогів таких робіт сприяє ознайомленню з провідними тенденціями розвитку

теорії й практики сімейного виховання, розгляду проблем сімейного виховання в зарубіжній та вітчизняній науці і таким чином наповненню сімейної педагогіки України як новими теоретичними підходами, так і практичними надбаннями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розгляді проблеми сім'ї та сімейного виховання в Україні у 20-ті роки XX століття.

Ключові слова: сім'я, сімейне виховання, умови правильного сімейного виховання, педагогічна думка, зарубіжна педагогіка, вітчизняна педагогіка.

HANZENKO Oleksandr –

Postgraduate Student Specialty 011 Educational,
Pedagogical Sciences

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9533-3443>

e-mail: ganz.aleksandr@gmail.com

HISTORY OF FAMILY EDUCATION IN PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE

Scientific and pedagogical knowledge about the family as a kind of educational institution was formed gradually. Based on the rich experience of folk pedagogy, philosophical and pedagogical thought has accumulated ideas about family education since ancient times, analyzing the role of parents and other relatives in this process.

The article summarizes the theoretical foundations of family education in the scientific heritage of famous teachers.

The historical basis of family education pedagogy is the works of prominent philosophers and teachers of the past, including: J. Comenius, J. Locke, J. Rousseau, J. Pestalozzi, K. Ushinsky, A. Makarenko, V. Sukhomlynsky, and others. The basis of their concept of raising children in the family are the principles of nature, nationality, and humanism in education.

An analysis of the pedagogical views of foreign and domestic teachers proves that for the full and harmonious development of the personality, a child needs to grow up in a healthy family environment, in an atmosphere of happiness and love. The effectiveness of family education depends on the ability of parents to avoid wrong influences on children. The leading conditions for effective education in an ideal family model are the moral climate of the family, parental authority, the style of communication between parents and children, the consistency and unity of parents in their requirements, compliance with the child's daily routine, ensuring the necessary living conditions, organizing meals, and rest.

The analysis conducted in this direction involves the use of the educational system in the modern educational space. Studying the pedagogical views of famous teachers of such works contributes to familiarization with the leading trends in the development of the theory and practice of family education, consideration of the problems of family education in foreign and domestic science, and thus filling the family pedagogy of Ukraine with both new theoretical approaches and practical achievements.

We see prospects for further research in considering the problem of family and family education in Ukraine in the 1920s.

Keywords: family, family education, conditions for proper family education, pedagogical thought, foreign pedagogy, domestic pedagogy.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Невід'ємною характеристикою сім'ї як одного з найстійкіших і найбільш традиційних соціальних інститутів є поєднання її відносної автономності з одночасним впливом на різні сторони суспільного розвитку. Сьогоднішні проблеми життя в Україні багато в чому пов'язані з протиріччями ціннісних дезорієнтацій у суспільстві. Перед учителями, батьками, науковцями постало досить складне питання: на яких принципах і цінностях повинна вибудовуватися сучасна система освіти й виховання. І тут своє слово має сказати сім'я, яка у великій мірі зберегла правила, норми й моделі поведінки усіх її членів, свою культуру. Сім'я, яка в останні роки дещо втратила виховну функцію, має повернутися до розв'язання своїх традиційних завдань: формування моральних, трудових, громадянських, естетичних рис дитини, загальнолюдських і національних ціннісних орієнтацій. Актуальність підвищення виховного потенціалу сім'ї обумовлена тим, що сім'я як соціальний інститут відповідальна за весь комплекс відтворення людини, вона є для дитини тією мікромоделлю суспільства, через яку засвоюється нею духовна культура [9, с. 5].

Законом України «Про освіту» виховання у сім'ї проголошено першоосновою розвитку дитини як особистості. Батьки здобувачів освіти зобов'язані: виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, дбати про фізичне і психічне

здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя, настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства, виховувати у дитини повагу до державної мови та державних символів України, національних, історичних і культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурних надбання України [6].

Науково-педагогічне знання про сім'ю як своєрідний виховний інститут формувалось поступово. Спираючись на багатий досвід народної педагогіки, філософсько-педагогічна думка з давніх часів накопичувала ідеї родинного виховання, аналізувала роль батьків й інших родичів у цьому процесі [1, с. 12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових джерел свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми сімейного виховання у педагогічній теорії та практиці. У наукових розвідках порушено проблеми педагогічної просвіти батьків як засобу оптимізації сімейного виховання в другій половині XIX ст. (І. Дубінець), теорії і практики сімейного виховання в зарубіжній педагогіці (Г. Фінчук), розвитку інституту батьківства в історії української етнопедагогіки (О. Ярошинська), використання сімейних традицій у формуванні моральних цінностей старшокласників (Т. Вечерок), національного виховання в родині української еліти наприкінці XIX – на початку

XX ст. (І. Хлестун), педагогічної просвіти батьків у полікультурному середовищі Закарпаття в останній чверті XX ст. (О. Добаш), морально-етичного виховання в українській сім'ї в період другої половини XIX – початку XX ст. (Н. Муляр), сімейного виховання в педагогічній теорії і практиці Закарпаття в другій половині XIX – 30-х рр. XX ст. (М. Петрус), теорії і практики підготовки батька до виховання дитини в сім'ї в другій половині XX – на початку XXI ст. (О. Хомишак), сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина XIX – XX ст.) (В. Федяєва). Однак, незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень з окресленої проблематики, історія розвитку сімейного виховання у педагогічній теорії та практиці потребує подальшого теоретичного та практичного опрацювання.

Мета статті – розкрити й узагальнити теоретичні основи сімейного виховання у науковій спадщині відомих педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історико-педагогічні дослідження показують, що підготовка молоді до сімейного життя становить інтерес для будь-якого цивілізованого суспільства, оскільки сімейні відносини, нарівні із соціальними, професійними, є провідними в людських взаєминах.

Історичне підґрунтя педагогіки сімейного виховання складають праці видатних філософів, педагогів, минулого серед яких: Я. Коменський, Дж. Локк, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.

Я. Коменський, розробляючи перше у світі керівництво з дошкільного виховання «Материнська школа», вважав, що для виховання юнацтва повинна бути «триєдина мета... – перш за все, потрібно привчати дітей до благочестя, потім – до добрих звичок або чеснот, нарешті – до корисних справ» [2]. Особливостями сімейного виховання дітей за Я. Коменським є виховання в них поміркованості, охайності, працьовитості, шанобливого ставлення до старших, любові до людей [2].

Дж. Локк методику формування поведінки дитини органічно пов'язував із методикою формування її моральної свідомості, без чого неможливим є моральний розвиток. Він вважав, що мистецтво вихователя полягає у використанні та створенні сприятливого середовища для спонукання дитини до бажаних повторних дій, які призводять до формування звички. Щоб «з користю підготуватися до життя справжній джентльмен» виховувався вдома, а не в школі, і головним виховним засобом були не міркування, а приклад, середовище, оточення дитини [2].

Ж. Руссо вказував на три чинники впливу на виховання дитини: природа, люди і суспільство. На думку педагога, кожен із цих чинників виконує свою роль: природа розвиває здібності та почуття, люди вчать, як ними користуватися, предмети і явища збагачують досвід. Виховання мало бути різнобічним: фізичним, трудовим, статевим і релігійним.

Ж. Руссо вперше в історії педагогіки висловив думку про дитинство як самоцінний період і

сформулював завдання для вихователів – допомогти дитині прожити цей період, а не намагатись адаптувати її до життя дорослих [1, с. 13].

Й. Песталоцці надавав вирішальну роль виховання в спонуканні до самодіяльності та саморозвитку притаманних людині природних сил і задатків і суворо диференціював стихійні впливи середовища на формування дитини та свідомий педагогічний вплив, що здійснюється у школі та сім'ї. Основою морального виховання, на думку педагога, має бути сім'я, тому що саме в сім'ї закладаються основи моральної поведінки дитини, її любов до матері, що поширюється потім на інших членів сім'ї [2].

З другої половини XIX століття починається систематичне вивчення інституту сім'ї, з'являються праці з соціальної психології та соціології сім'ї в антропологів і соціологів.

У вітчизняній історії та традиції кожна сім'я була «домашньою школою», де у спадок передавалися від батьків дітям професія, світогляд, стереотипи свідомості та поведінки (що становить суть виховання). До моменту фізіологічної зрілості молода людина автоматично ставала і соціально зрілою, була повністю готовою до ролі матері або батька родини.

Представники класичної педагогіки XIX століття, звертаючись до проблем і завдань вітчизняної освіти та виховання молоді, основну увагу зосередили на загальнолюдських проблемах формування особистості, на ролі праці у вихованні та розвитку дітей.

У XX столітті питанням сімейного виховання почали приділяти більшу увагу в педагогічній теорії та практиці. Протягом кількох десятиліть головною метою виховання підростаючого покоління було формування моральних засад розвитку людини. Питання сімейної педагогіки розглядалися з позицій соціалістичного суспільства.

Важливе місце питання виховання дітей у сім'ї посідало в педагогічній спадщині К. Ушинського. У них К. Ушинський визначив провідні принципи народності і природовідповідності, а сам процес виховання розглядав як «створення історії». На його переконання, педагогіка, організовуючи процес цілеспрямованого виховання дитини, спирається на досягнення науки про людину – філософію, історію, літературу, фізіологію. Такий підхід учений називав антропологічним [11]. Цей принцип дав змогу К. Ушинському розв'язувати фундаментальні педагогічні проблеми, заклавши основи педагогічної антропології, яка сьогодні виокремилась у самостійну сферу наукового знання [11]. Інший принцип, на який спирається концепція сімейного виховання К. Ушинського, – це принцип природовідповідності. Педагогічні ідеї К. Ушинського щодо сімейного виховання розвивалися як у контексті європейських підходів до становлення антропологогуманістичної концепції, так і мали свою особливість, пов'язану з традиціями національного і християнсько-релігійного змісту та поглядами на сім'ю і сімейне виховання, сформованими у цьому контексті [9].

Учений звертає увагу батьків на необхідність знання і врахування психології дитини. Вивчення праць педагога засвідчило, що принцип природовідповідності є провідним і в педагогічній системі К. Ушинського, який саме через цей принцип переконаний, що батьки мають урахувати природу дитини, її природне прагнення до діяльності, активності, самостійності. Він звертав увагу на те, що кожна дитина – унікальна, неповторна особистість; ця неповторність визначається закономірним результатом розвитку її природних задатків і проявляється в способах мислення, почуттях, учинках [11].

Велике значення для педагогіки з проблеми виховання сім'янина мають педагогічні роляди А. Макаренка. Багато ідей про виховання він не тільки висловив у своїх роботах, а й утілював на практиці, намагаючись, щоб уклад життя в створюваних ним комунах нагадував уклад життя дружної сім'ї.

А. Макаренко розкриває особливості формування культури почуттів, підготовки майбутнього сім'янина, закликає застосовувати різноманітні методи виховання, розглядає питання про вплив на виховання структури сім'ї, взаємовідносин між батьками і дітьми. На його думку, найважливіша світоглядна і духовна проблема полягає в тому, що найглибший сенс виховної роботи сімейного колективу полягає у доборі та вихованні високих, морально-виправданих потреб особистості. Звернувшись до осмислення становища сім'ї в суспільстві, А. Макаренко спирається на загальні методологічні засади своєї педагогічної концепції: сім'я – первинний колектив, де всі є повноправними членами зі своїми функціями, обов'язками. Основний «секрет» успіху полягає в належному виконанні батьками їхнього громадянського обов'язку перед суспільством. Особистий приклад батьків формує особистість дитини [3]. Уже в ті роки А. Макаренко передбачає небезпеку крутої зміни структури сім'ї – виникнення великої кількості однодітних сімей.

Батьківські позиції щодо виховання дітей систематизував А. Макаренко, назвавши їх «батьківським авторитетом». Справжніми є такі типи батьківського авторитету, як любов, доброта, повага; хибними – авторитет пригнічення, відстані, педантизму, підкупу та резонерства [4].

Виховання в сім'ї насамперед залежить від ставлення батьків до цієї діяльності: відповідального, байдужого, легковажного. Громадянська позиція батьків за А. Макаренком визначається тим, наскільки вони усвідомлюють відповідальність за виховання дітей як важливий соціальний обов'язок члена суспільства [1, с. 72].

Про залежність особистого щастя від суспільного, розуміння пропорційності особистих почуттів і щастя людства говорить, аналізуючи питання підготовки молоді до сімейного життя, В. Сухомлинський. «Причини невдач у сім'ї криються і в тому, що під час вступу до шлюбу молоді люди думають, ніби сама любов як повна відсутність перешкод до фізичної та духовної близькості принесе невичерпне щастя. А створення сім'ї – виконання громадянського обов'язку, з

високою мораллю і моральністю, відповідальністю перед іншими, перед сім'єю. Будучи невтомним поборником здійснення підготовки підростаючого покоління до сімейного життя, В. Сухомлинський писав: «До материнського і батьківського обов'язку людину треба готувати ледве не з колиски... і виховання доброї матері і доброго батька – це, по суті, вирішення доброї половини всіх завдань школи» [8].

Він зауважував, що батьки повинні брати активну участь у вихованні дитини, прищеплювати любов до праці, бережливе ставлення до матеріальних та духовних благ людства. Сім'я є головним осередком, у якому формується особистість дитини. Педагог вважав, що душевна проникливість, палка любов, доброзичливість дорослого до дитини сприятимуть її всебічному розвитку та розкриттю найінтимніших відтінків її психічного життя, виявленню особливостей її почуттів, сподівань, мрій [7]. В. Сухомлинський визначав і роль дитини у сім'ї. На його думку, дитина є рівноправним членом сім'ї, активним учасником усіх сімейних справ.

Таким чином, А. Макаренко, В. Сухомлинський, розуміючи значущість проблеми підготовки молоді до сімейного життя, підходять до її вивчення вже системно і комплексно.

У ХХ столітті відбуваються колосальні зміни в структурі сім'ї. Зміни торкнулися всіх сторін шлюбу: ціннісних орієнтацій, мотивів вступу в шлюб, образу партнера, функціонально-рольових установок, виховання дітей, структури сім'ї. Однак ці зміни не завжди позитивно впливають на стійкість сім'ї: розлучень стає більше, багато дорослих виявляються неготовими до ролі батьків, зростає кількість безпритульних та педагогічно занедбаних дітей тощо.

Як зазначає М. Фіцула, чимало батьків можуть допускати помилки у вихованні дітей, що призводить, в подальшому, до їх соціальної дезадаптації. У сучасній педагогіці такі сім'ї поділяють на педагогічно неспроможні, педагогічно пасивні і антипедагогічні. Особливої уваги, на сьогодні, потребують також сім'ї, де батьки займаються бізнесом. Вони можуть забезпечувати дитину всім матеріально, однак на виховання дитини часу не вистачає [10, с. 427].

Усім фахівцям, які працюють із сім'єю – педагогам, психологам, соціальним педагогам, соціальним працівникам, – і самим батькам необхідно у своїй діяльності не забувати спиратися на праці великих педагогів-мислителів. Їхні думки багато в чому залишаються основоположними під час розв'язання нових завдань із підготовки до сімейного життя сучасних молодих людей.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, аналіз педагогічних поглядів з обраної проблеми зарубіжних та вітчизняних педагогів доводить, що для повного та гармонійного розвитку особистості дитини необхідно зростати в здоровому сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові. Ефективність сімейного виховання залежить від здатності батьків уникати помилкових впливів на дітей. Проведений аналіз у вказаному напрямі передбачає використання

виховної системи в сучасному навчально-виховному просторі. Вивчення педагогічних поглядів відомих педагогів таких робіт сприяє ознайомленню з провідними тенденціями розвитку теорії й практики сімейного виховання, розгляду проблем сімейного виховання в зарубіжній та вітчизняній науці і таким чином наповненню сімейної педагогіки України як новими теоретичними підходами, так і практичними надбаннями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розгляді проблеми сім'ї та сімейного виховання в Україні у 20-ті роки XX століття.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Демиденко Т. М. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. Черкаси: Видавець Гордієнко Є. І., 2017. 272 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. К.: Знання. 2006. 324 с.
3. Макаренко А. С. Виховання в сім'ї і школі. Твори: в 7 т. К.: Радянська школа, 1954. Т. 4. С. 469–500.
4. Макаренко А. С. Про «Книгу для батьків» Вступне слово А. С. Макаренка. Твори: в 7 т. К.: Радянська школа, 1954. Т. 4. С. 427–445.
5. Ніжинський М. П. Сім'я, батьки, діти. К.: Молодь, 1974. 118 с.
6. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380.
7. Сухомлинський В. А. Батьківська педагогіка / Упоряд. і авт. вступ. ст. В. Ф. Шморгун. К.: Радянська школа, 1978. 263 с.
8. Сухомлинський В. О. Моральні цінності сім'ї. Вибрані твори. У 5 т. К.: Радянська школа, 1976. Т. 5. С. 436–440.
9. Федяєва В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина XIX – XX століття): монографія. Херсон: РІПО, 2010. 348 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка. К.: Академія, 2000. 544 с.
11. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання / упоряд. О. Т. Губко. Київ: Радянська школа, 1974. 152 с.

REFERENCES

1. Demydenko, T. M. (2017). Pedahohika rodynnoho vykhovannya [Pedagogy of family education]: navch. posib. Cherkasy: Vydavets' Hordiyenko YE. I. 272 s. [in Ukrainian]

2. Kuz'mins'kyy, A. I. (2006). Pedahohika rodynnoho vykhovannya [Pedagogy of family education]: navch. posib. K.: Znannya. 324 s. [in Ukrainian]

3. Makarenko, A. S. (1954). Vychovannya v sim'yi i shkoli [Upbringing in the family and school]. Tvory: v 7 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 4. S. 469–500. [in Ukrainian]

4. Makarenko, A. S. (1954). Pro "Knyhu dlya bat'kiv" Vstupne slovo A. S. Makarenka [About the "Book for Parents" Foreword by A. S. Makarenko]. Tvory: v 7 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 4. S. 427–445. [in Ukrainian]

5. Nizhyns'kyy, M. P. (1974). Sim'ya, bat'ky, dity [Family, parents, children]. K.: Molod'. 118 s. [in Ukrainian]

6. Pro osvitu (2017) [On Education]: Zakon Ukrainy vid 5.09.2017 r. № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. № 38–39. St. 380. [in Ukrainian]

7. Sukhomlynsky, V. A. (1978). Bat'kivs'ka pedahohika [Parental pedagogy] / Uporyad. i avt. vstup. st. V. F. Shmorhun. K.: Radyans'ka shkola. 263 s. [in Ukrainian]

8. Sukhomlyns'ky, V. O. (1976). Moral'ni tsinnosti sim'yi [Moral values of the family]. Vybrani tvory. U 5 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 5. S. 436–440. [in Ukrainian]

9. Fedyayeva, V. L. (2010). Simeyne vykhovannya v istorychniy retrospektyvi (druga polovyna XIX – XX stolittya) [Family education in historical retrospect (second half of the 19th – 20th centuries)]: monohrafiya. Kherson: RIPO. 348 s. [in Ukrainian]

10. Fitsula, M. M. (2000). Pedahohika [Pedagogy]. K.: Akademiya. 544 s. [in Ukrainian]

11. Ushyns'ky, K. D. (1974). Pro simeyne vykhovannya [About family education] / uporyad. O. T. Hubko. Kyiv: Radyans'ka shkola. 152 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАНЗЕНКО Олександр – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: морально-етичне виховання в українській сім'ї в історії вітчизняної педагогіки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HANZENKO Oleksandr – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: moral and ethical education in the Ukrainian family in the history of Ukrainian pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2025 р.

УДК 378.147

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-360-365

ГРИБ Олег –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4613-8839>

e-mail: irinagrib16@gmail.com

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

За сучасних умов удосконалення системи освіти в Україні набуває значення пошук шляхів розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності, що позитивно відображає його систему цінностей професійних знань і визначає цілеспрямовану діяльність щодо їх освоєння, розуміння необхідності пізнання самого себе як фахівця (своїх переваг і недоліків), усвідомлення етичних норм і правил взаємодії засобами комунікації, здійснення експертизи власних професійних дій і прийнятих рішень.